

*J. Christian Bay*

## Om den Danske Bogs Væsen

**E**n højt begavet Dame af grunddansk Sind, Mester i den gamle, ædle Vævekunst, viste mig engang, hvorledes hun farver sit Vadmæl og Lærred. Farverne kom fra Lyngen, og det var lykkedes hende at fremstille fjorten Farvetoner af denne udmærkede Plante. Det var dæmpede, rolige, beskedne Toner i blaat, brunrødt og gult. Disse Farver prægede vore Folkedragter i de Tider, da vi helt var os selv. Almuen kendte og yndede dem; hvert nyt Slægtled genkendte dem. Vi finder dem i den folkekendte Kunsts og i Hjemmehaandværkets mangeartede, tidligere yderst almindelige og endnu langt fra glemte Genstande. De viser sig i S. L. Langes danske Prospekter og i vort kongelige Porcelains Dekorationer. Plantefarverne pyntede Adel som Almue. Engang imellem slog man over Skaglerne og fik et broget Tørklæde eller en voldsomt dekoreret Lommeklud fra fremmede Lande, men saadanne Sager tog aldrig Luven fra de Kammerdugs Tørklæder med Kniplingsborter i urgamle Mønstre.

Saaledes ogsaa med Bøger og Billeder. De gamle Bibler, Salmebøger og Postiller, de historisk-poetiske og videnskabelige Bogminder og Pragttryk med Privilegium – dette var noget for sig selv. Folkebøgerne søgte ingen fremmede Mønstre. Det beskedne Omslag med den snurrige Titelramme paa *E Bindstouw* svarer nøje til Publikums Habitus og Købesans i hine fjerne Dage. *Trækfuglene* udkom i et grønt Papiromslag, men dette Grønt er dansk. Det har den Lød, som Græsset faar paa god Jord efter en kraftig Tordenbyge, naar Solen bryder frem. *Nyaarsmorgen*, urørt og ube-



skaaret i blaat Papiromslag – som Himlen, naar det dages – er Hjertebogen i vort Skjaldskab allerede efter sit Format, og hvilken Virtuositet i Opstillingen, at der kun staar to Vers paa hver Side til Underbygelse af Læserens Eftertanke!

I det samme som jeg skriver dette, læses i vort stedlige Verdensblad, at en tænksom Journalist har standset en Snes unge Piger paa Gaden og spurgt dem, om de foretrak Udviklingen, som den er med moderne Frihed i Optræden, Manerer, Klæde- dragt og Tone – om de foretrak dette fremfor Bedstemoders vel beskyttede, forholdsvis beskedne og gennemdannede Status: *the old-fashioned girl*. Underligt nok svarede samtlige Pigebørn, at de foretrak den Tid, da man ærede Kvinden, og hun med nedarvet Takt og nogen Fornemhed ærede sig selv. Dette er ganske morsomt, naar man betænker, at sér man sig om ved Landgangen i New York, véd man med det samme, hvordan Folk sér ud, klæder og fører sig, tænker og taler – i California. Men Enstemmigheden i de unge Pigers Svar viser, at det nu er gaaet op for selve den frejdige Ungdom, at personlig Stil, Takt og Integritet staar i Fare for at blive tilsidesat for en omfattende Standardisering.

Denne meget ondartede sociale Fare har dog ikke kunnet trænge ret langt ind i Bøgernes Verden. Her er det ikke det Standardiserede, men det Individualiserede, som modstaar Tiden og erindres, samles, studeres og beundres som typisk Frembringelse, ja Haandværk, en fornem og dog let begribelig Syssel.

Vi har siden Aarhundredets Begyndelse og en Tid forud faaet at vide, at et Flertals Krav og Smag nu endelig maa beherske Udviklingen. Men for at opfylde denne ikke uberettigede For- dring er det blevet nødvendigt at overføre saa godt som alle Frem- bringelser fra Haandværket til Maskinen. I mange Tilfælde er Resultatet ikke at foragte. Maskinsætning kan være lige saa for- maalstjenlig som Haandsætning. Fordelene i Arbejdets Udførelse viser sig navnlig dèr, hvor Maskinen støtter eller supplerer Haand- værket; de viser sig sjældnere, naar Maskinen sætter Haandvær-



ket ud af Funktion for at tjene en øjeblikkelig Fordring om Overproduktion. Det nytter nu ikke at klage over dette Forhold, som saa stærkt influerer paa Bogtrykker-Haandværket. Vi kan tydelig nok ikke sidde i Mainz, Nürnberg, Lübeck eller selv Slesvig og pille med Skriftformer til Bøger i Stil med det Slesvigske eller Viborgske Missale, naar det gælder at udføre en Bibel eller Alterbog til Nutidsbrug – ikke at tale om en ny Salmebog i Titusinder af Eksemplarer. Men paa den anden Side er det mærkværdigt, at Haandværk (in casu Haandsats) paa alle Omraader stadig menes at overgaa Maskinproduktet i Soliditet, Smag og varig Værdi. Grumme lidt af den megen Maskinproduktion er Genstand for Efterstræbelser af Samlere. Med de – heldigvis – voksende gode ydre Livsbetingelser er da ogsaa Sansen for Haandværkets Kunst steget fra Aar til Aar.

Bogtrykkeri var fra sin Begyndelse den samme Blanding af Haandværk og Kunst, som det er endnu, og dets Udøvere tog fra første Færd Sigte paa de Former, som kendtes fra de bedste Manuskripter og var holdt i rene og skønne Stilarter. Men langt fra alle. Det er kun undtagelsesvis blevet paaapeget, at i Forhold til den store Mængde Inkunabler, vi kender, udmærker kun et Mindretal af disse Bøger sig ved Stil, Harmoni og Skønhed; de fleste har kun Interesse for Indholdets Skyld eller som historiske og litterære Dokumenter eller Kuriositeter, og nogle er ligefrem ærværdigt hæslige. Det er som i vore Dage, undtagen at der nu øves en prompt og retledende Kritik overfor kunstfærdigt Bogtryk, som derfor stadig udvikler nye Stilarter og Kompositioner, medens de ikke faa Efterlignere af de gamle Stormestre som Gutenberg, Jenson, Zainer, – disse Efterlignere og Efterabere hurtigt blev til Bogfabrikanter. Snurrt er, at adskillige af disse sekundære Producenter undertiden slumpedede til at udføre Bøger af stor Indholdsvægt.

Danmarks Boghistorie er forlængst skrevet med kritisk Hu og Udførlighed. Rimkrøniken er som typografisk Monument baade



smuk og ærværdig og ikke lidt bedre end de fleste af det følgende Aarhundredes Malmøtryk. Dietz og Vingaard hævede sig ikke lidet over det følgende Sekels Kunstfærdighed, undtagen at Benyttelsen af vel komponerede, ofte meget smukke kobberstukne Titelblade var et afgjort Fremskridt. Man betragter med udelt Glæde Vitus Berings *Florus Danicus* fra 1698, som selv i vore Dage vilde være en værdig Model til en Foliant. Og idet vi med et stort Spring kommer langt ned i Tiden, er det maaske at undskylde, om man dolerer over Originaltrykkene af *Peder Paars*, som ikke hæver sig stort over de mange Folkebøger fra Oplysningstiden, men ganske vist ogsaa først lidt efter lidt blev erkendt som klassisk Litteratur. En Skuffelse maa det vel siges at være, at vi endnu aldrig har faaet en stilfuld Udgave af dette uforglemmelige Værk undtagen i Kvartformat, thi vi bliver nu engang aldrig færdige med Holberg i vore aandelige Sysler og i vort Lunes Reminiscenser. Men vi har ikke engang en retskaffen Holberg-Biografi, kritisk og grundig, at hjælpe os med, uagtet Holbergs Methode maaske kunde hjælpe til at opløse den Parodi paa en Samfundsorden, som forhekser hele Verden, og til at fremkalde en bedre vital Synthese; – saa meget synes indlysende, at en Opstandelse af *Peder Paars* er en smuk Opgave, som paakalder historisk Sans og typologisk Indsigt.

Den Udvikling, som er foregaaet i de nulevende Mestres og deres nærmere Forgængeres Levetid, begynder med den i bibliofile Kredse opstaaede Gæring, hvis Virkninger gik forud for Dannelsen af Forening for Boghaandværk i 1888. Kristian Kongstad skrev senere, at dansk Boghaandværk da var sunket saa dybt, at der maatte gøres noget alvorligt for at genrejse det og beskytte det mod Fabriksdrift. Denne Udtalelse indeholdt vel en lille Overdrivelse, men Meningen var god nok. Man kunde i denne Henseende henvise til Bestræbelser i andre Lande, f. Ex. i England, hvor William Morris anslog sin egen Tone med sine Fornyelser af Inkunabeltidens Stil. Men baade disse og den mere



forenklede Kunst i Bøgerne fra Doves Press slog ikke altid til, navnlig da ikke overfor jævnerne Krav og Bøger i Oktav et infra. Saa greb man til Plantin og Schwabacher og Nordisk Antikva. Det hjalp noget. Min bortgangne Ven Georg Saxild paastod, at hans Bog om Viborg Domkirke trods al den senere Modstand imod Schwabacheren var Fagskolens ypperste Frembringelse, og heri vil mange stemme med ham. Men i talrige, bestemt tidsfæstede Bøger, saadan som H. C. Andersens Eventyr eller *Fra Piazza del Popolo*, vil Antikva aldrig passe til Indholdet, og derfor skal Bianco Lunos gamle Frakturtryk have en venlig Tanke. Saa kunde Kr. Kongstad længe nok svinge Kritikens Svøbe over Trykkerfolket, for han ikke blot forstod at faa Fraktur til at tage sig ud, men havde tillige kunstnerisk Snille; han forstod nemlig at føre en Linie hvorhen den skulde og at glæde Godtfolk med tækkelige, suave Billeder, hvilket fremgaar af hans Opvækkelse af *Lægdsgaarden i Ølsebymagle* – hvis første Udga- ves Trykside nu alligevel var trekvart Tomme for høj!

Det er betegnende, at Simon Bernsteens Tryk, ligesom Rimkrønikens Unikum, forlængst ligger fast i Samlinger. Det er godt for os, at en Række unge Kræfter ikke blev overvældede af Bogtrykkets klassiske Former, men holdt sig til Nutiden og søgte at udfinde, hvad Publikum kunde og vilde modtage. Fagskolen for Boghaandværk og Kredsen omkring den stod i denne søgende Periode som paalidelige Vejledere. Der opstod udenfor denne planmæssige og historisk underbyggede Retning mange Fejltagelser, mange meningsløse Stilblandinger med malplacerede og umulige Billeder. Morsomt nok har Foreningen Fremtiden altid været heldig med sine Bøgers Karakter. Hvad der forresten nedfældedes i baade Bogtrykkerens og hans Kritikers Bevidsthed blev gerne knæsat af Mænd som Hendriksen og Kyster og deres lige- sindede, mange i Tal, og evnerige. Om C. Volmer Nordlunde, som iaar vandrer forbi sin 60-Aars Milepæl, gælder, at han har givet os en sagkyndig og nænsom Kritik af Fagfællers Værk og



Gerning, og ved hans Mindeskrift om Niels Peter Thomsen (trykt af Simon Gullander i Skjern) sætter jeg den Bemærkning, at med denne lille Bog (1945) i Haanden staar man som ved et af Hjertestederne i Danmark. Bogens Indhold, Sats, Tone, dens kulturelle Retning, dens Proportioner, Omslag og Kartonnering godtgør, hvorfra vor fælles Verden gaar.

I den nye Udvikling, som selv stedlige Folk kun glimtvis kan følge i Enkelthederne, – i de mange opdukkede Privattrykkier og hele den deraf flydende bibliofile Praxis er der nedlagt meget alvorligt og smukt Arbejde. Fra Emil Hannover fik man Planen om de halvtreds aarlige udsøgte Bøger, som fortjener Flidspræmier. Lader man blot nogle af disse glide sig forbi, bliver Indtrykket glædeligt. Gamle Elberlings Afsky, Pragtbindene og de »komponerede« Bind, er forlængst forsvundne.

Om disse Bind tillader jeg mig en lille Exkurs; den angaar et Punkt, som Elberling ikke nævner. Den gamle Mester i Smagen indrømmede, at enkelte saakaldte Pragtbind kunde være ganske hæderlige efter deres Beskaffenhed, og blandt disse Undtagelser formoder jeg, han vilde nævne *Hjortens Flugt* med den springende Hjort og den bundne Rytter, omgivne af en vidtløftig Dekoration lige til Kanten af Bindets Forside. Noget mere dæmpet i Smagen var *Digte* af Holger Drachmann, et i alle Maader roligt og værdigt komponeret Bind. Af disse to Bind kunde ingen tage Skade, og hvad der fælder dem i bibliofil Bevidsthed er da heller ikke saa meget, at de er Maskinværk – nej hvad der fælder dem er, at Forsiden og Ryggen er dekoreret, men Bindets Bagside nøgen som en Pløjemark. Om dette har foresvævet Elberling, véd jeg ikke. Forlæggerens Synspunkt var naturligvis, at disse Bøger skulde ligge et Sted og tage sig ud; derfor behøvede Bagsiden ingen Dekoration, – mente man. Men en saadan Mening maatte før eller senere fremkalde en dansk Protest, for det har aldrig været Skik og Brug i Danmark at prale med en glimrende Front og forsømme Aversen.



En lignende Udvikling ramte en Række Pragtbøger, hvis kriederede Papir nu er »det, hvoraf alt blev skabt«. Men trods megen Variation er man efterhaanden kommet ind i et nogenlunde fast Leje med Hensyn til Grundformerne, og i baade ældre og yngre Trykkerier, hvor man er historisk sindet, har man vundet Methode, saa at hvert nyt Bogproblem faar sin retskafne Diagnose og Behandling.

Men ingen er faldet helt til Ro, og det maa siges, at der navnlig i de senere Aar er fremstillet altfor mange *store Smaabøger* til Boghandelen, Bøger med ubetydeligt Volumen, som pustes op til Oktaver og Kvarter. Der kunde nævnes mange Exempler, men vi varer vor Mund. Endvidere gælder det, at mange Illustrationer bestaar af let skitserede, flot henkastede Udkast, som man efter første Øjekast ikke gider gensé, fordi de gør Indtryk af umodne Forsøg. Hermed være ikke sagt, med Eckersberg, at ethvert Kunstværk bør kunne udstykkes i Kvadrattommer og dog hver Kvadrat staa som et selvstændigt Værk; men enten kan man eller kan man ikke tegne, og hvis man ikke kan, bør man lære det af Larsen, Lundbye eller Marstrand – eller, hvis man økonomiserer med Blækket, gaa lidt i Lære hos Axel Nygaard. Et Regnvejrs paa Kongens Nytorv fremstilles dog meget primitivt derved, at der bliver slaaet en Mængde Streger paa Skraa over dette berømmelige Bycentrums Kontrafej.

Skønt det ikke direkte vedkommer Bogtrykkunsten, kunde en Kritiker ogsaa tage passende Afstand fra en Del meget manereret og ofte hæsligt Omslagspapir, især det marmorerede. Der findes ypperlige Forbilleder for marmoreret Papir, men hvilke forrykte Dyp, Pletter og Streger forekommer ikke paa Omslag fra de senere Aar, skønt en Kam, en lille Pensel eller blot en med Omsigt ført Pegefingervilde kunne føre til en smuk Komposition. Originalitet er al Ære værd, men forudsætter ikke en Afsløring af Komponistens indre Uro eller hans Bekendelse af sin Forkastelse af Traditionerne. Her mindes vi atter de douce



Farvetoner, som Folket, selv i en rastløs og forvirret Tid, gerne kendes ved.

Om Tryksidens Proportioner og navnlig Margenernes Størrelse og gensidige Forhold har man stredet og vil man nu kunne forhandle i de længste Baner. Problemet blev belyst af Emil Selmar i Aarbog for Bogvenner IX (1925). En Komité i Amerika har i flere Aar arbejdet med dette særlige Problem. Det synes at være en simpel Fordring, at den indre Margen bør være bred nok til at Bladet kan vendes uden at skulle bøjes over Evne, men Enhver véd, at i de fleste Bøger i vor Tid er det sjældent, at nogen indre Margen er bred nok til at forebygge, at Bogryggen forceres og Heftningen strækker sig. Vi har jo de kendte Proportionsformler for Standard-Dimensioner (f. Ex.  $1\frac{1}{2} : 2 : 3 : 4$ ; sé Selmar, Side 17) for bestemte Formater, særlig høj Oktav. Nu ligger der foran mig en dansk Bog, den maaler udvendig  $8\frac{3}{4} \times 6\frac{1}{8}$  Tom., dens Satskolonne er  $6 \times 3\frac{7}{8}$ , Margenproportionerne er  $\frac{7}{8} : \frac{15}{16} : 1\frac{5}{16} : 1\frac{3}{4}$ . Det er en smuk og omhyggelig udført Bog, og her er Indremargenen endelig kommet til sin Ret, idet Forholdet mellem den og Overkanten ikke er  $1\frac{1}{2} : 2$ , men  $14 : 15$ . Vi kræver for amerikanske og britiske Bøger den indre Margen forøget med en Fjerdedel Tomme for mindre Bøger til og med Oktav, tre Ottendedel Tomme for større Formater indtil Kvart og en halv Tomme for Kvarter. Bibliotekerne ønsker dette særligt af Hensyn til de mange Bøger, hvis Bind ofte maa fornyes, hvorved lidt af den indre Margen let gaar tabt.

At Citater i Flugt med Teksten i en Bog skal trykkes med mindre Sats end den Sammenhæng, hvori de staar, er en Uskik, og at endog vigtige Citater skal sænkes ned i en Fodnote i Petit, uanset hvor nødvendige de maatte være for Læseren, synes endnu mere forkasteligt. Men allerværst bliver det, naar trykte Henvisningstal, Stjerner og Kors bliver indført med saa lille en Sats, at Læseren ofte kun med Forstørrelsesglas kan finde Forbindelsen med Fodnoten. Der findes i en dansk Bog fra 1947 ikke mindre



Om den Danske Bogs Væsen

end 1328 Henvisninger med Tal paa trekvart Millimeters Højde til Anmærkninger under Teksten. Skønt det er et betydningsfuldt og meget interessant Værk, føler man sig afgjort forulempet efter at have fulgt den begavede og dygtige Forfatter gennem 502 Sider.

Som et straalende Eksempel i modsat Retning bør nævnes *Peder Paars*, ialfald tredje Eftertryk, hvor Anmærkninger og Citater træder frem med den udmærkede Tydelighed, som svarer til deres litterære Kvalitet. Det maa dog indrømmes, at langt fra alle Henvisninger og Noter kan maale sig med Apparatet i *Peder Paars* i Betydningsfuldhed. Søger man en gylden Middelvej for

Stat stille Vandrings-Mand! her hviler  
 Peder Paars,  
 Som lod sig hænge for en <sup>2</sup> Løs i  
 Mars,  
 Her hænger hand den Skurk, den Gek, den  
 Kleske Gante,  
 Den Hunsbot, Slyngel, Nar, den Døs-  
 mer og den Gante,  
 Den Abe, Føhund med sin Skrifer  
 Peder Ruus,  
 Der udi trende Mar som Evend var i  
 hans Huus.

Satyricuser nok der findes her paa Landet,  
 Som for os gjøre vil et Grav-Skrift efter andet,  
 Thi gode Hoveder mand her og finde kand,  
 Saa vel som i vor Bye og i vort søde Land.  
 Tro mig! sig Gjerning mand til Galskab vil ud-  
 tyde,  
 Og naar vi ere hængt, I saadant vil fortryde,  
 Jeg ifkun uslædt er, dog saadant forud seer,  
 En Ting fortrydes tit, naar det forfildes er.  
 Stal os et ærligt Navn ey, sagde Paars, be-  
 vage,  
 Gemeene Pobel kun paa os vil Jingre pøge,  
 Men Lærde derimod vil domme saa der om:  
 Med gamle Helte Paars kand lignes udi Rom.  
 Paa anden Dansk, Per Ruus da svaret, sligt jeg  
 toder:  
 Paars lignes kand med en og anden gammel Snyder,  
 Hvis

Hvis Daarskab for en Død de Gamle regnet  
 har,  
 Troe mig! en saadan Helt nu holdes for en  
 Nar,  
 I Callundborg mand nu sig Tapperhed kun læ-  
 ster,  
 Og sig Philosophie kun under Benken kaster.  
 Per Zversen fortaalt mig haver om en Mand.  
 Hoed Navn den Slyngel har jeg en erindre kand.  
 I Kiekebogen mand dog saadant let kand finde,  
 Hand heed Asverus. Ney! det er mig udaf Minde,  
 Jeg troer hans Dobe-Navn vist Holophernes  
 var,  
 Ney! Sændelig jeg reent hans Navn sorglem-  
 met har.  
 Naar mand lidt gammel blir og kommer lit til Al-  
 der,  
 Stray Ihukommelsen heel mærkeligen falder,  
 Jeg vil en rose mig, da jeg var 20 Mar,  
 Jeg alting kom ihu, som det var skeet i Gaar.  
 Hvis jeg kun kommer hjem, Lars Degn jeg dog  
 skal bede,  
 I Kieke-Bogen hand det Navn vil efterlede,  
 Hand saadant gierne gior, hand er min gode  
 Ven,  
 Hand frit har i vor Boed Papier, samt Blet  
 og Pen.  
 Da Paars streeg Himmel-hoyt: De Gandens  
 Parentheter,  
 Dig gandffe drukken gior og mig i Svov snart  
 dyffer,  
 D 3 Ach!



dette Stofs typografiske Behandling i moderne Bøger, kan denne findes i Universitetsbibliotekets *Acta Historica Scientiarum Naturalium et Medicinalium*.

Den karakteristiske danske Bog svarer i sin ydre Virkning paa Læseren til det danske Landskab og Himmelbillede. Denne Virkning tør betragtes mere som gammelnordisk end som gotisk. Selv en boglig Kronjuvel som *Flora Danica* er ikke paaatrængende i sin Fremtoning. Vi undgaar i disse Sammenligninger ikke at tænke paa en Række arkitektoniske Monumenter, der har Rang som Slotte, men ikke gør sig bemærkede ved Taarne og Spir. Smag og Stil vil ikke veksle stærkt i det, som Folket genkender. Den ældre Række Skrifter, som blev udgivet af Udvalget for Folkeoplysnings Fremme, holdtes i netop det beskedne Format, som svarede til den folkelige Oplysningsperiodes udvortes Nøjsomhed: de brune Bind og Hefter, prydede med Billedet af Frihedsstøtten. Den spartanske Aand virkede dog kun paa Formen; hvad Indholdet af disse Skrifter angaar, gælder, at ingen akademisk Afhandling er blevet prøvet og gransket med strengere Kritik end disse i bedste Forstand folkelige Skrifter, før de fik Lov til at gaa i Trykken.

Jo mere man overvejer det, som engang blev benævnt Danskhedens Synthese, desto flere Elementer finder man, og det er fordi tusinde saadanne Elementer har virket og vedblivende virker i Folket. Til ingen Tid er de vel samtidig tilstede, ofte kan et enkelt Ord eller en fælles Stemning fremkalde den afgørende Forstaaelse. Professor J. L. Heiberg og den gamle Top-Karen i Rebild Bakker var ganske enige i deres Skæbnetro, da de en eneste Gang mødtes som gamle Mennesker og kom i Snak. Og siden vi er kommet til den kloge, gamle Top-Karen, er det paa Tide at erindre, at i Folket lever bl. a. en Formsans, som ofte udfolder sig, uden at der bliver lagt særlig Mærke til den, uagtet den jo sikkert staar i Forbindelse med vor historisk bestemte Tanke-



*Om den Danske Bogs Væsen*

gang. Ud fra denne kommer vore Kunstnere i heldige Stunder og fæstner, hvad vi har drømt og ønsket.

Efter at have haft et langt Livs Omgang med Schwabacher, de forskellige Antikva, Bembo, Bodoni og Morris-Doves, for ikke at tale om Goudy, har jeg drømt, at en eller anden vilde fremstille *en dansk Typeskrift* med alt, hvad dertil hører, og variere denne til forskellige Formaal med den danske Arbejds- og Livsform som Baggrund. Da vilde vi ikke mere behøve at gennemstøve fremmede Landes Skriftstøberier for at finde passende Skrifter til vore Bøger. Der maa være, eller der maa kunne findes Grundformer til en saadan Skrift. Den vilde ikke blive en Opfindelse, men et Fund eller, om man vil, en Profeti om den danske Jævnhed, som bærer Trygheds og Roligheds Renter i sin Benyttelse. Den vilde indeholde Udviklingsmuligheder ligesom Sproget og derfor ikke forældes, selv om Tiden staar nok saa stille og lader de nye Virkeformer lempe sig frem, som der bliver Brug og Jordbund for dem.

Den meste Kritik over dansk Bogtryk gælder særlig Typografien i dens Forhold til Bogens faste Ejendommeligheder. Derfor haaber jeg, at min Drøm ikke vil udslettes og glemmes. Men den Grundtanke, som ligger bag ved Drømmen, er ganske vist, at det er en naturlig Trang at bringe dansk Aand i den mest fuldkomne Virksomhed. Dette har været vort Maal i tusind Aar. Sindigt eller iltert vandrer vi gennem det danske Landskab og stræber nøjsomt over Bakke efter Bakke – eller vi tager dem alle i Løbet, medens Haabet, hver Gang vi trættes, lover: »Der er Skønhed paa den anden Side«.